

Lausunto Pohteen sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämissuunnitelman luonnoksesta 2027–2030, syksy 2026

Vastaaja:

-

Vastaus:

07.10.2026, 12.43 - 07.10.2026, 12.52

1. Lausuntoa antavan rooli *

Organisaation puolesta, organisaation nimi:

Pohteen vammaisneuvosto

2. Lausuntoa antavan yhteystiedot *

Etunimi	Anni
Sukunimi	Mannelin
Sähköposti	anni.mannelin@pohde.fi

3.

Tavoitteet ja toimenpiteet kotiin annettavissa palveluissa

Vammaisneuvosto pitää tärkeänä, että suunnitelmassa on tunnistettu vammaiset henkilöt omana kohderyhmänään ja heille on asetettu omia tavoitteita ja toimenpiteitä, kuten järjestämissuunnitelmassa kuuluukin. Vammaisneuvosto korostaa, että vammaiset henkilöt muodostavat moninaisen ryhmän, johon kuuluu eri-ikäisiä ja erilaisissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä, minkä tulee näkyä palveluiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Vammaisneuvosto ei voi hyväksyä omaishoidon palkkioiden alentamista. Omaishoidon järjestäminen omaishoitajien tuella on halvin ja taloudellisesti vaikuttavin tapa järjestää palvelut. Säästettäessä omaishoidon palkkioista siirtyvät asiakkaat raskaimpiin palveluihin, joka on monin kerroin kalliimpaa. Myöskään sijaishoidon palkkioista ei tule leikata. Vaarana on, että sijaishoidon palkkioista leikattaessa sijaishoidon paikat vähenevät, ja omaishoitajat eivät pysty enää pitämään vapaitaan. Vammaisneuvosto korostaa, että vammaisia henkilöitä kotona hoitavien omaishoitajien tukemiseen tulee panostaa nykyistä vahvemmin. Lisäksi omaishoidettavan tilapäishoitoon liittyvät kuljetuskustannukset voivat muodostua kohtuuttomiksi ja heikentää omaishoitoperheiden taloudellista tilannetta.

Vammaisneuvosto pitää tärkeänä, että omaishoitajilla on selkeä tieto miten hätä- ja akuuteissa omaishoitajaa koskevissa sairastumistilanteissa toimitaan.

Vammaisneuvosto muistuttaa, että kotiin tuotettavien palveluiden lisääminen ei saa johtaa siihen, että vammaisen henkilö jää selviytymään yksin etä- tai digipalveluissa varaan. Vammaisneuvosto korostaa, että etä- ja digipalveluiden tulisi olla eritavoin toimintakykyisille käytettäviä, esimerkiksi tulkkausmahdollisuudet tulee olla toimivia. Vammaisneuvosto ilmaisee huolensa toimintakeskusten lakkauttamisen ja palveluiden keskittämisen vaikutuksista vammaisten henkilöiden mahdollisuuksiin tehdä työtä ja osallistua työtoimintaan. Lisäksi vammaisneuvosto katsoo, että työosuusrahan lakkauttaminen on vammaisten henkilöiden näkökulmasta kohtuutonta. Toimintakeskusten lakkauttamisessa työ- ja päivätoimintaan osallistuvien matkat pitenevät ja päiville tulee lisää pituutta. Työosuusraha ei kata tälläkään hetkellä osallistumisen kuluja. Jos työosuusraha lakkautetaan, saattaa työ- ja päivätoimintaan osallistuminen käydä mahdottomaksi.

Jos asiakas ei saa liikkumisen tukea, matkojen piteneminen voi olla este osallistumiselle. Matkojen piteneminen on kustannuskysymys myös Pohteelle liikkumisen tuen kustannusten kasvaessa. Työosuusraha on ainoa korvaus tehdystä työstä, joten sen poistaminen on eettisesti arveluttavaa. Vammaisneuvosto näkee, että työkeskusten lakkauttaminen ja työosuusrahan vähentäminen lisää kustannuksia asiakkaalle , joka pahentaa yksinäisyyttä ja syrjäytymistä.

Vammaisneuvosto pyytää arvioimaan asumisyksiköiden muutosten vaikutuksia vammaisten henkilöiden arkeen,

läheissuhteisiin ja liikkumisen kuluihin. Erityisesti tulee varmistaa, että kuljetuspalvelut turvaavat yhteydenpidon läheisiin myös silloin, kun asumisyksikön sijainti muuttuu kauemmas nykyisestä elinympäristöstä. Asumisyksiköiden muutoksessa tulee huomioida luontainen asioimissuunta, esimerkiksi Oulujokilaaksosta luontainen asioimissuunta on Ouluun päin. yksiköihin. Kehitysvammaisille muutokset voivat olla traumaattisia. Vammaisneuvostoa huolestuttaa henkilöstön osaaminen, kun kehitysvammaisia siirretään uuteen ympäristöön ja rutiinit muuttuvat.

Tavoitteet ja toimenpiteet sosiaali- ja terveyskeskusten palveluissa

Vammaisneuvosto muistuttaa siitä, että sosiaali- ja terveyspalvelujen lähtökohta on saavutettavuus ja esteettömyys. Vammaiset henkilöt tarvitsevat monipuolisesti erilaisia sosiaali- ja terveyspalveluja. Vammaisneuvosto korostaa ammattilaisten osaamisen kehittämisen merkitystä, jotta palveluissa osataan kohdata erilaiset asiakkaat heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Vammaisneuvosto pitää tärkeänä, että perusterveydenhuollossa vahvistetaan osaamista vammaisten henkilöiden erityistarpeiden tunnistamisessa ja hoidossa.

Vammaisneuvosto arvioi, että suunnitelluilla muutoksilla on vaikutuksia vammaisten henkilöiden palvelujen saavutettavuuteen, palvelujen riittävyys tulee varmistaa. Vammaisneuvosto korostaa, että palveluverkon tulee ulottua tasapuolisesti koko hyvinvointialueelle, myös Pohteen eteläisiin kuntiin. Vammaisneuvosto katsoo, että omalääkäri- ja omahoitajamalli yksin ei välttämättä vastaa tähän tarpeeseen.

Tavoitteet ja toimenpiteet yhteisissä palveluissa

Vammaisneuvosto muistuttaa, että suunnitelmassa on huomioitava myös Kelan kuntoutuksen ulkopuolelle jääneet vammaiset. Esimerkkinä kaikki yli 65-vuotiaat ovat KELA:n kuntoutuksen ulkopuolella ja heidän palvelunsa on turvattava myös.

Sote-järjestämissuunnitelman taloudelliset vaikutukset

Vammaisneuvosto korostaa, että taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa tulee huomioida vammaisten henkilöiden alhainen tulotaso. Vammaisneuvosto muistuttaa, ettei ihmisarvoisen elämän turvaaminen saa olla budjettikysymys.

Vammaisneuvosto ilmaisee huolensa siitä, että asumisyksiköiden keskittäminen ei välttämättä tuota tavoiteltuja säästöjä. Keskittämisen arvioidaan lisäävän kuljetuskustannuksia sekä vaikeuttavan läheissuhteiden ylläpitämistä pidempien välimatkojen vuoksi. Suunniteltu keskittäminen on paluuta vanhaan laitoseskeeseen asumiseen.

Vammaisneuvosto katsoo, että työosuusrahan ja omaishoidon tuen leikkauksista saatavat säästöt voivat jäädä vähäisiksi tai jopa muuttua kalliimmiksi vaihtoehtokustannusten puuttuessa järjestämissuunnitelman luonnoksesta. Työosuusrahan leikkaaminen voi heikentää asiakkaiden motivaatiota, aktiivisuutta ja taloudellista selviytymistä, kun taas omaishoidon tuen leikkaukset voivat lisätä välillisiä kustannuksia ja vaikeuttaa omaishoitajien mahdollisuuksia jatkaa hoivatyötään ja Pohteen mahdollisuuksia tarjota sijaishoidon paikkoja.

Muut kommentit ja näkemykset

Vammaisneuvosto huomauttaa, että järjestämissuunnitelmaluonnoksen sisällössä ei ole noudatettu YK:n vammaissovimuksen periaatteita, kuten vammaisten henkilöiden oikeutta itsenäisiin valintoihin, osallisuuteen sekä oman asuinpaikan valintaan. Vammaisneuvosto muistuttaa myös, että suuri osa vammaispalveluista perustuu subjektiivisiin oikeuksiin, eikä niiden saatavuus saa riippua määrärahoista.

Vammaisneuvosto ilmaisee huolensa palvelujen alueellisesta yhdenvertaisuudesta ja saavutettavuudesta. Erityisesti esiin nousevat kokemukset kuntien välisestä eriarvoisuudesta. Vammaisneuvosto korostaa myös, että palveluita tulee jatkossakin tarjota monikanavaisesti eri käyttäjäryhmien tarpeet huomioiden.

Ikääntyneiden vammaisten (ja kaikenikäisten vammaisten) henkilöiden kohdalla vammaispalveluja on evätty ja vammaisia on siirretty sosiaalihuoltolain puolelle. Kun liikkumisen tuki ja henkilökohtainen apu poistetaan, kaventuu osallisuuden mahdollisuus. Kotihoito tarjoaa hoivaa ja huolenpitoa, kun taas henkilökohtainen apu tarjoaa apua ja tukea, jonka vammaisen henkilö itse määrittelee.

Vammaisneuvoston vastaukset lausuntokyselyyn on koottu vammaisneuvostolta Padlet-kyselyn avulla. Neuvosto on käsitellyt suunnitelmaluonnosta toukokuussa 2026 ja sitä ennen työvaliokunta on saanut osallistua suunnitelman valmisteluun erillisessä kokouksessa huhtikuussa 2026. Neuvoston jäseniä on tiedotettu kevään ja syksyn asukastilaisuuksista.

Vammaisneuvosto näkee, että järjestämissuunnitelmaluonnoksessa on hyviä avauksia perhe- ja osavuorokautisen lyhytaikaisen hoidon kehittämiseen.

Vammaisneuvosto toivoo, että sen esittämät huolet huomioidaan järjestämissuunnitelman jatkovalmistelussa aidosti.